https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble

Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

Xolboyev Sardorbek Bohodir o'g'li

Qo'qon universiteti Andijon filiali

Filalogiya va tillarni o'qitish Ingliz tili yo‘nalishi 2- bosqich talabasi

@xolboyevsardorbek1@gmail.com

YOSH TADQIQOTCHILARNI QO‘LLAB-QUVVATLASHDA GRANT TIZIMINING ILMIY AHAMIYATI

Annotatsiya: Mazkur maqolada yosh tadqiqotchilarni, xususan oliy ta’lim muassasalarida tahsil olayotgan talabalarni qo‘llab-quvvatlashda grant tizimining ilmiy ahamiyati nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda grant tizimi ilmiy faoliyatni faqat moliyaviy rag‘batlantirish vositasi emas, balki yosh tadqiqotchilarning ilmiy salohiyati, motivatsiyasi va mustaqil fikrlashini rivojlantiruvchi muhim institutsional mexanizm sifatida talqin etiladi.

Maqolada xorijiy va milliy ilmiy adabiyotlar tahlili asosida grant tizimining yosh tadqiqotchilar ilmiy faoliyatiga ta’siri ochib berilgan, O‘zbekiston sharoitida amalda mavjud grant mexanizmlarining ijobiy jihatlari va muammolari tanqidiy tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari asosida talabalar uchun mo‘ljallangan samarali grant ekotizimi modeli taklif etilib, uning bosqichlari, asosiy tamoyillari hamda ilmiy va amaliy ahamiyati yoritilgan.

Kalit so‘zlar: grant tizimi, yosh tadqiqotchilar, talaba-tadqiqotchi, ilmiy motivatsiya, ilmiy faoliyat, grant ekotizimi, oliy ta’lim.

Abstract: This article analyzes the scientific significance of the grant system in supporting young researchers, particularly university students, from both theoretical and practical perspectives. The study interprets the grant system not merely as a financial support mechanism, but as an institutional tool that enhances scientific potential, motivation, and independent research skills among young scholars.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

Based on an analysis of national and international academic literature, the paper examines the impact of grant systems on young researchers' scientific activity and critically evaluates the strengths and existing challenges of grant mechanisms in Uzbekistan. As a key scientific contribution, the article proposes an original model of an effective grant ecosystem designed specifically for student researchers, outlining its stages, principles, and academic relevance.

Keywords: grant system, young researchers, student researcher, scientific motivation, research activity, grant ecosystem, higher education.

Bugungi globallashuv va bilimlar iqtisodiyoti sharoitida ilm-fan jamiyat taraqqiyotining asosiy harakatlantiruvchi kuchiga aylanib bormoqda. Innovatsion rivojlanish, raqobatbardosh kadrlar tayyorlash, milliy iqtisodiyot va madaniyatni yangi bosqichga olib chiqish bevosita ilmiy tadqiqotlar sifati va samaradorligiga bog‘liq. Shu jihatdan, yosh tadqiqotchilarni qo‘llab-quvvatlash masalasi har bir davlat uchun strategik ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, oliy ta’lim muassasalarida tahsil olayotgan talabalar va yosh olimlarning ilmiy izlanishlarga faol jalb etilishi kelajakdagi ilmiy maktablar shakllanishining poydevorini yaratadi.

O‘zbekiston Respublikasida so‘nggi yillarda ilm-fan va ta’lim sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar yoshlarning ilmiy faoliyatini rag‘batlantirishga qaratilgan keng ko‘lamli chora-tadbirlar bilan xarakterlanadi. “O‘zbekiston–2030” strategiyasi hamda Oliy ta’lim tizimini rivojlantirishga oid konseptual hujjatlarda yosh tadqiqotchilarni qo‘llab-quvvatlash, grantlar va ilmiy loyihalar tizimini takomillashtirish ustuvor vazifalardan biri sifatida belgilangan. Ushbu hujjatlarda ilm-fan sohasida inson kapitaliga sarmoya kiritish davlat taraqqiyotining muhim omili sifatida e’tirof etiladi.

Shu nuqtayi nazardan, grant tizimi yosh tadqiqotchilar uchun nafaqat moliyaviy qo‘llab-quvvatlash vositasi, balki ularning ilmiy mustaqilligini ta’minlovchi, ijodiy fikrlashini rivojlantiruvchi va akademik raqobat muhitini

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

shakllantiruvchi muhim mexanizm hisoblanadi. Grantlar orqali talabalar va yosh olimlar o‘z ilmiy g‘oyalarini amaliy loyihalarga aylantirish, zamonaviy metodologiyalarni qo‘llash hamda xalqaro ilmiy hamjamiyat bilan integratsiyalashish imkoniyatiga ega bo‘ladilar.

Biroq amaliyot shuni ko‘rsatadiki, grant tizimining mavjudligi har doim ham uning to‘liq va samarali ishlashini anglatmaydi. Ayrim hollarda grant tanlovlarining shaffofligi, yosh tadqiqotchilarning axborotga ega bo‘lish darajasi, ilmiy rahbarlik sifati hamda grantdan keyingi monitoring mexanizmlarining yetarli darajada rivojlanmaganligi ilmiy natijalarning kutilgan darajada bo‘lmasligiga olib kelmoqda. Ayniqsa, talaba-tadqiqotchilar uchun grant tizimining ilmiy ahamiyatini chuqur anglash va undan samarali foydalanish masalasi dolzarbligicha qolmoqda.

Mazkur tadqiqot aynan shu muammolarni ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilishga qaratilgan bo‘lib, unda grant tizimining yosh tadqiqotchilar ilmiy faoliyatiga ta’siri, uning motivatsion va institutsional ahamiyati hamda O‘zbekiston sharoitida samarali grant ekotizimini shakllantirish masalalari yoritiladi. Tadqiqotda talaba nuqtayi nazaridan grant tizimining real imkoniyatlari va muammolari tahlil qilinishi ushbu ishning ilmiy yangiligini belgilaydi.

TADQIQOTNING MAQSADI VA VAZIFALARI

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi — yosh tadqiqotchilarni, xususan, talabalarni qo‘llab-quvvatlashda grant tizimining ilmiy ahamiyatini aniqlash, uning ilmiy salohiyatni rivojlantirishdagi o‘rnini baholash hamda O‘zbekiston sharoitida samarali grant mexanizmlarini takomillashtirish bo‘yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqishdan iborat.

Ushbu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi:

grant tizimi va uning ilmiy faoliyatdagi o‘rniga oid nazariy qarashlarni tahlil qilish;

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

yosh tadqiqotchilar va talabalarning ilmiy faoliyatida grantlarning motivatsion ahamiyatini aniqlash;

O‘zbekiston Respublikasida amalda mavjud grant dasturlari va tanlovlarini tahlil qilish;

grant tizimida uchrayotgan muammolar va cheklovlarni aniqlash;

yosh tadqiqotchilar uchun samarali grant ekotizimi modelini taklif etish;

ilmiy izlanishlarni rag‘batlantirishga qaratilgan amaliy tavsiyalar ishlab chiqish.

Ilmiy adabiyotlarda grant tizimi ilmiy faoliyatni moliyaviy, institutsional va motivatsion jihatdan qo‘llab-quvvatlovchi muhim mexanizm sifatida talqin qilinadi. Zamonaviy tadqiqotlarda grantlar faqatgina moddiy resurslar manbai emas, balki ilmiy raqobatni kuchaytiruvchi, innovatsion g‘oyalarni yuzaga chiqaruvchi va yosh tadqiqotchilarni mustaqil izlanishga undovchi omil sifatida baholanadi. Shu bois, grant tizimining ilmiy ahamiyatini tushunish uchun avvalo uning nazariy asoslari va turli mamlakatlardagi amaliy tajribasini tahlil qilish muhim hisoblanadi.

Grant tizimining nazariy asoslari

Ilmiy adabiyotlarda grant tizimi “ilmiy faoliyatni tanlov asosida moliyalashtirish mexanizmi” sifatida izohlanadi. Ushbu yondashuvga ko‘ra, grantlar ilmiy g‘oyalarning sifatiga qarab taqsimlanadi va bu jarayonda ilmiy yangilik, dolzarblik hamda kutilayotgan natijalar asosiy mezon bo‘lib xizmat qiladi. Ayrim olimlar grant tizimini ilm-fan sohasida meritokratiya tamoyillarini qaror toptiruvchi vosita sifatida ko‘radi. Ya’ni, grantlar eng munosib va salohiyatli tadqiqotchilarni aniqlash va qo‘llab-quvvatlashga xizmat qiladi.

Boshqa bir ilmiy yondashuvda esa grant tizimi motivatsiya nazariyalari bilan bog‘lanadi. Xususan, yosh tadqiqotchilar uchun grantlar ichki (ilmiy qiziqish, o‘zini namoyon qilish) va tashqi (moddiy rag‘bat, e’tirof) motivatsiyani uyg‘unlashtiruvchi mexanizm sifatida baholanadi. Ushbu yondashuvga ko‘ra, grant

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

mavjudligi ilmiy faoliyatni majburiyatdan ixtiyoriy va ijodiy faoliyatga aylantiradi. Ayniqsa, talabalar uchun grantlar ilmiy izlanishlarga dastlabki qadam qo‘yishda muhim rag‘batlantiruvchi omil bo‘lib xizmat qiladi.

Shuningdek, institutsional yondashuv doirasida grant tizimi ilmiy muassasalar, universitetlar va tadqiqot markazlari faoliyatini modernizatsiya qiluvchi omil sifatida qaraladi. Grantlar orqali yangi laboratoriyalar tashkil etiladi, zamonaviy texnologiyalar joriy qilinadi va ilmiy jamoalar shakllanadi. Bu esa ilmiy muhitning umumiy sifatiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

Xorijiy tajriba va ilmiy qarashlar

Xalqaro ilmiy adabiyotlarda yosh tadqiqotchilarni qo‘llab-quvvatlash masalasiga alohida e’tibor qaratilgan. Rivojlangan davlatlar tajribasida grant tizimi ilmiy kadrlar tayyorlashning uzluksiz zanjiri sifatida qaraladi. Masalan, ayrim mamlakatlarda talabalarga mo‘ljallangan kichik grantlar, magistrlar uchun o‘rta miqyosdagi grantlar va doktorantlar uchun yirik ilmiy loyihalar tizimi bosqichma-bosqich amal qiladi. Bu tizim yosh tadqiqotchining ilmiy rivojlanish yo‘lini aniq belgilab beradi.

Xorijiy tadqiqotlarda grant tizimining samaradorligi ilmiy natijalar soni va sifati bilan bog‘liq holda o‘rganiladi. Tadqiqotchilar grant olgan yosh olimlar ilmiy maqolalar chop etish, xalqaro konferensiyalarda ishtirok etish va innovatsion loyihalarni amalga oshirishda grant olmagan tengdoshlariga nisbatan ancha faol ekanligini ta’kidlaydilar. Bu holat grant tizimining ilmiy mahsuldorlikka bevosita ta’sirini ko‘rsatadi.

Biroq xorijiy adabiyotlarda grant tizimining ayrim salbiy jihatlari ham tanqid qilinadi. Jumladan, haddan tashqari raqobat, byurokratik talablarning ko‘pligi hamda yosh tadqiqotchilarning tajribasizligi sababli grant yutib olish imkoniyatining cheklanishi kabi muammolar qayd etiladi. Shu sababli, so‘nggi

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

yillarda grant tizimini soddalashtirish va yoshlar uchun alohida yo‘nalishlar yaratish bo‘yicha tavsiyalar ilgari surilmoqda.

O‘zbekiston ilmiy adabiyotlarida grant tizimi masalasi

O‘zbekiston ilmiy adabiyotlarida grant tizimi asosan ilm-fan va ta’lim sohasidagi islohotlar kontekstida tahlil qilinadi. So‘nggi yillarda chop etilgan ilmiy ishlarda grantlar yosh olimlarni ilmiy izlanishlarga jalb etishning muhim vositasi sifatida e’tirof etiladi. Ayrim tadqiqotlarda davlat grantlari ilmiy maktablar rivojiga turtki berayotganligi, innovatsion loyihalar soni ortib borayotganligi qayd etiladi.

Shu bilan birga, mahalliy adabiyotlarda grant tizimining ayrim muammolariga ham e’tibor qaratiladi. Jumladan, talaba-tadqiqotchilar uchun axborot yetishmasligi, ilmiy rahbarlik tizimining yetarli darajada rivojlanmaganligi hamda grantdan keyingi monitoring mexanizmlarining sustligi muhim muammo sifatida ko‘rsatiladi. Ayrim tadqiqotchilar grant tizimi ko‘proq tajribali olimlarga yo‘naltirilganini, talabalar esa ko‘pincha chetda qolib ketayotganini ta’kidlaydi.

Bundan tashqari, O‘zbekiston ilmiy adabiyotlarida grant tizimining pedagogik va psixologik jihatlari yetarlicha chuqur o‘rganilmagan. Aksariyat ishlar grantlarning tashkiliy yoki moliyaviy tomonlariga urg‘u beradi, biroq ularning yosh tadqiqotchilarning ilmiy tafakkuri, mustaqil fikrlashi va akademik o‘ziga ishonchiga ta’siri kam tahlil qilinadi.

Research gap (ilmiy bo‘shliq)

Yuqoridagi tahlillar shuni ko‘rsatadiki, grant tizimi bo‘yicha mavjud ilmiy adabiyotlar yetarli bo‘lsa-da, yosh tadqiqotchilar, xususan talabalar nuqtayi nazaridan grant tizimining ilmiy ahamiyatini kompleks tahlil qiluvchi tadqiqotlar kam uchraydi. Aksariyat ishlarda grant tizimi umumiy ko‘rinishda baholanadi, biroq uning yosh tadqiqotchilar ilmiy motivatsiyasi, ilmiy o‘sishi va professional shakllanishiga ta’siri yetarlicha ochib berilmagan.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

Shuningdek, O‘zbekiston sharoitida grant tizimini yoshlar ehtiyojlariga moslashtirish, talabalarga mo‘ljallangan grant ekotizimini shakllantirish hamda nazariy yondashuvlarni amaliy modellar bilan uyg‘unlashtirish masalalari dolzarbligicha qolmoqda. Mazkur tadqiqot ana shu ilmiy bo‘shliqni to‘ldirishga qaratilgan bo‘lib, unda grant tizimining yosh tadqiqotchilar ilmiy faoliyatidagi o‘rni nazariy va amaliy jihatdan yoritiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda yosh tadqiqotchilarni qo‘llab-quvvatlashda grant tizimining ilmiy ahamiyatini ochib berish maqsadida kompleks, ko‘p darajali metodologik yondashuv qo‘llanildi. Tadqiqot metodologiyasi ilmiy-nazariy tahlil, taqqoshlama yondashuv hamda amaliy kuzatuvlarga asoslanib, grant tizimining yosh tadqiqotchilar, xususan talabalar ilmiy faoliyatiga ta’sirini chuqur va xolis baholash imkonini beradi.

Tadqiqotning umumiy yondashuvi

Tadqiqot konseptual jihatdan tizimli va integrativ yondashuvga asoslangan. Grant tizimi alohida mexanizm sifatida emas, balki oliy ta’lim, ilm-fan, yoshlar siyosati va innovatsion rivojlanish bilan uzviy bog‘liq bo‘lgan murakkab ijtimoiy-institutsional tizim sifatida ko‘rib chiqildi. Ushbu yondashuv grantlarning faqat moliyaviy emas, balki ilmiy, psixologik va pedagogik ahamiyatini ham aniqlashga xizmat qildi.

Tadqiqotda talaba-tadqiqotchi pozitsiyasi alohida metodologik tamoyil sifatida belgilandi. Bu esa grant tizimini bevosita undan foydalanuvchi yoshlarning ehtiyojlari, imkoniyatlari va muammolari nuqtayi nazaridan tahlil qilish imkonini berdi.

Ilmiy-nazariy tahlil metodi

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

Ilmiy-nazariy tahlil metodi orqali grant tizimiga oid mahalliy va xorijiy ilmiy adabiyotlar, normativ-huquqiy hujjatlar, davlat dasturlari va strategik konsepsiyalar o‘rganildi. Ushbu metod grant tizimining shakllanishi, rivojlanish bosqichlari hamda uning ilmiy faoliyatdagi o‘rnini aniqlashga xizmat qildi.

Xususan, “O‘zbekiston–2030” strategiyasi, oliy ta’limni rivojlantirishga oid hujjatlar hamda yoshlar siyosati doirasidagi dasturlar tahlil qilinib, ularda grant tizimiga berilgan e’tibor va ustuvor yo‘nalishlar aniqlashtirildi. Bu esa tadqiqotning davlat siyosati bilan uzviy bog‘liqligini ta’minladi.

Taqqoshlama tahlil metodi

Taqqoshlama tahlil metodi yordamida grant tizimining O‘zbekiston sharoitidagi holati xorijiy tajriba bilan solishtirildi. Ushbu metod grantlarning shakli, tanlov mexanizmlari, yosh tadqiqotchilar uchun yaratilgan imkoniyatlar hamda monitoring tizimlaridagi farq va o‘xshashliklarni aniqlash imkonini berdi.

Taqqoshlama yondashuv grant tizimining kuchli va zaif tomonlarini aniqlashda muhim ahamiyat kasb etdi. Ayniqsa, xorijiy tajribada talabalar uchun mo‘ljallangan kichik grantlar va mentorlik tizimining mavjudligi O‘zbekiston sharoitida takomillashtirishga muhtoj jihatlarni ko‘rsatib berdi.

Analitik va mantiqiy umumlashtirish metodi

Mazkur metod grant tizimining yosh tadqiqotchilar ilmiy faoliyatiga ta’sirini baholashda qo‘llanildi. Analitik yondashuv orqali grantlarning ilmiy motivatsiya, tadqiqot sifati, mustaqil fikrlash va akademik faollikka ta’siri tahlil qilindi. Olingan natijalar mantiqiy umumlashtirish asosida xulosalandi.

Ushbu metod grant tizimi va ilmiy natijalar o‘rtasidagi sabab-oqibat bog‘liqliklarini aniqlashga xizmat qildi. Natijada grantlar yosh tadqiqotchilar uchun faqat moddiy yordam emas, balki ilmiy rivojlanishning muhim katalizatori ekanligi asoslab berildi.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

Kuzatuv va amaliy tahlil

Tadqiqot jarayonida amaliy kuzatuv metodi ham qo‘llanildi. Xususan, oliy ta’lim muassasalarida tahsil olayotgan talabalar o‘rtasida grantlar va ilmiy tanlovlarga munosabat, ularda ishtirok etish faolligi hamda duch kelinayotgan muammolar umumlashtirilgan holda tahlil qilindi. Ushbu yondashuv tadqiqot natijalarining hayotiyligini va amaliy ahamiyatini oshirdi.

Talaba-tadqiqotchi sifatida muallifning shaxsiy ilmiy tajribasi va kuzatuvlari ham umumiy tahlil doirasida inobatga olindi. Bu holat tadqiqotga subyektivlik emas, balki real ilmiy muhitni ichidan ko‘rish imkonini berdi.

Metodologik cheklovlar

Tadqiqot asosan sifat tahliliga yo‘naltirilgan bo‘lib, statistik ma’lumotlar cheklangan darajada qo‘llanildi. Biroq bu holat tadqiqotning ilmiy qiymatini pasaytirmaydi, aksincha, konseptual va analitik xulosalarning chuqurligini ta’minlaydi. Keyingi tadqiqotlarda grant tizimining samaradorligini empirik va statistik jihatdan chuqurroq o‘rganish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

ASOSIY NATIJALAR VA MUHOKAMA

Mazkur tadqiqot doirasida olib borilgan nazariy tahlil, taqqoshlama yondashuv va amaliy kuzatuvlar grant tizimining yosh tadqiqotchilar, ayniqsa talabalar ilmiy faoliyatidagi ahamiyati ko‘p qirrali ekanligini ko‘rsatdi. Olingan natijalar grantlarning nafaqat moliyaviy yordam vositasi, balki ilmiy salohiyatni shakllantiruvchi, motivatsiyani kuchaytiruvchi va ilmiy mustaqillikni ta’minlovchi muhim omil ekanligini tasdiqlaydi.

Grant tizimining yosh tadqiqotchilar ilmiy salohiyatiga ta’siri

Tadqiqot natijalariga ko‘ra, grantlar yosh tadqiqotchilarning ilmiy faoliyatga bo‘lgan munosabatini tubdan o‘zgartiradi. Grant asosida olib borilayotgan tadqiqotlar rejalilik, mas’uliyat va natijaga yo‘naltirilganlik bilan ajralib turadi.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

Talaba grant yutgan taqdirda, u o‘zini oddiy o‘quvchi emas, balki mustaqil tadqiqotchi sifatida his eta boshlaydi. Bu holat ilmiy tafakkurning shakllanishida muhim psixologik burilish nuqtasi hisoblanadi.

Shuningdek, grantlar yosh tadqiqotchilarning ilmiy kompetensiyalarini rivojlantiradi. Grant loyihalari doirasida talabalar ilmiy muammo qo‘yish, metod tanlash, natijalarni tahlil qilish va xulosalar chiqarish ko‘nikmalarini egallaydi. Bu esa ularning keyingi ilmiy faoliyatiga mustahkam poydevor yaratadi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, grant asosida ilmiy ish olib borgan talabalar ilmiy maqola yozish va konferensiyalarda qatnashishda ancha faol bo‘ladilar.

Grantlarning motivatsion ahamiyati

Grant tizimining eng muhim jihatlaridan biri uning motivatsion ta’siridir. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, grantlar yosh tadqiqotchilarda ilmiy izlanishga bo‘lgan ichki va tashqi motivatsiyani uyg‘unlashtiradi. Moddiy rag‘bat dastlabki bosqichda muhim bo‘lsa-da, vaqt o‘tishi bilan ilmiy e’tirof, natijani ko‘rish va jamiyatga foyda keltirish istagi ustuvor ahamiyat kasb etadi.

Talabalar uchun grantlar “ilm-fan faqat tanlanganlar uchun” degan stereotipni buzadi. Grant tanlovlarida qatnashish jarayoni o‘ziyoq ilmiy faollikni oshiradi, yoshlarni o‘z g‘oyalariga ishonishga undaydi. Shu bilan birga, grant tizimi ilmiy raqobat muhitini shakllantirib, passivlik va befarqlikning oldini oladi.

O‘zbekiston sharoitida grant tizimining amaliy natijalari

O‘zbekiston Respublikasida so‘nggi yillarda joriy etilgan grant va ilmiy tanlovlar yosh tadqiqotchilar faolligining ortishiga sezilarli ta’sir ko‘rsatmoqda. Turli vazirlik va tashkilotlar tomonidan e’lon qilinayotgan tanlovlar talabalar va yosh olimlarni ilmiy izlanishga keng jalb etmoqda. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, grant tizimi mavjud bo‘lgan ta’lim muassasalarida ilmiy to‘garaklar faoliyati jonlanmoqda, talabalar tomonidan ilgari surilayotgan ilmiy g‘oyalar soni ortib bormoqda.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

Biroq ushbu ijobiy jihatlar bilan bir qatorda muammolar ham mavjud. Ayrim talabalar grant tanlovlari haqida yetarli axborotga ega emasligi, ilmiy loyiha yozish tajribasining yetishmasligi sababli imkoniyatlardan to‘liq foydalana olmayapti. Bu holat grant tizimining ilmiy samaradorligini cheklovchi omillardan biri sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Grant tizimidagi muammolar va cheklovlar

Tadqiqot davomida grant tizimida bir qator muammolar aniqlanib, ular tanqidiy tahlil qilindi. Avvalo, grant tanlovlarining murakkab hujjatlashtirish talablari talabalar uchun qiyinchilik tug‘diradi. Ilmiy tajribasi kam bo‘lgan yoshlar uchun loyiha yozish jarayoni ba’zan tushunarsiz va murakkab bo‘lib qolmoqda.

Ikkinchidan, ilmiy rahbarlik tizimining yetarli darajada samarali emasligi ham muhim muammo hisoblanadi. Ba’zi hollarda talabalar grant yutganidan so‘ng ilmiy va metodik yordamning yetishmasligi sababli loyiha natijalari kutilgan darajada bo‘lmaydi. Bu esa grant tizimining ilmiy samaradorligiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi.

Uchinchidan, grantdan keyingi monitoring va baholash mexanizmlarining sustligi ham tanqidiy jihat sifatida qayd etildi. Grant asosida olingan ilmiy natijalar har doim ham tizimli tarzda tahlil qilinmaydi va ommalashtirilmaydi. Natijada muvaffaqiyatli tajribalar umumlashmay qolmoqda.

Muhokama: Yuqoridagi natijalar shuni ko‘rsatadiki, grant tizimi yosh tadqiqotchilar ilmiy faoliyatini rivojlantirishda katta salohiyatga ega. Biroq ushbu salohiyatni to‘liq ro‘yobga chiqarish uchun grant tizimini faqat moliyaviy mexanizm sifatida emas, balki kompleks ilmiy ekotizim sifatida rivojlantirish zarur. Ayniqsa, talabalar uchun grant tizimini soddalashtirish, mentorlik va ilmiy maslahat mexanizmlarini kuchaytirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Mazkur tadqiqot natijalari grant tizimini takomillashtirish bo‘yicha ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqish zarurligini ko‘rsatadi. Keyingi bo‘limda aynan

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

shu masala — yosh tadqiqotchilar uchun samarali grant ekotizimi modeli taklif etiladi.

XULOSA

Mazkur tadqiqot yosh tadqiqotchilarni, xususan talabalarni qo‘llab-quvvatlashda grant tizimining ilmiy ahamiyatini nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilishga qaratildi. Olib borilgan tadqiqot natijalari grant tizimi ilmiy faoliyatni rag‘batlantiruvchi muhim mexanizm ekanligini, u yosh tadqiqotchilarning ilmiy salohiyati, motivatsiyasi va mustaqil fikrlashini rivojlantirishda hal qiluvchi rol o‘ynashini ko‘rsatdi.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, grantlar yosh tadqiqotchilar uchun faqat moliyaviy yordam vositasi emas, balki ularni ilmiy muhitga faol integratsiyalashuvchi, ilmiy mas’uliyat va natijadorlikni shakllantiruvchi ijtimoiy-institutsional mexanizm hisoblanadi. Grant asosida olib borilgan ilmiy izlanishlar talabalarni rejalilik, tanqidiy fikrlash va ilmiy etikaga rioya qilishga o‘rgatadi. Bu jihatlar yoshlarning kelgusidagi ilmiy va professional faoliyatida muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot natijalari O‘zbekiston Respublikasida so‘nggi yillarda joriy etilayotgan grant dasturlari yoshlar ilmiy faolligining ortishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatayotganini tasdiqlaydi. Biroq mavjud tizimda ayrim muammolar, jumladan talabalar uchun axborot yetishmasligi, ilmiy loyiha yozish ko‘nikmalarining sustligi, mentorlik va grantdan keyingi monitoring mexanizmlarining yetarli darajada rivojlanmaganligi saqlanib qolmoqda. Ushbu holatlar grant tizimining ilmiy samaradorligini cheklovchi omillar sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Mazkur tadqiqot doirasida taklif etilgan yosh tadqiqotchilar uchun grant ekotizimi modeli grant tizimini uzluksiz, bosqichma-bosqich va natijaga yo‘naltirilgan mexanizm sifatida shakllantirish zarurligini asoslab berdi. Ushbu

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

model grant tizimini talabalarning real ehtiyojlari va imkoniyatlariga moslashtirishga xizmat qiladi hamda ilmiy faoliyatda tasodifiylikni kamaytiradi.

Umuman olganda, grant tizimi yosh tadqiqotchilar ilmiy faoliyatini rivojlantirishning strategik vositasi bo‘lib, uning samaradorligi grantlarni qanday tashkil etish va qo‘llab-quvvatlash mexanizmlariga bevosita bog‘liqdir. Talaba nuqtayi nazaridan olib borilgan mazkur tadqiqot grant tizimini takomillashtirishga oid ilmiy asoslangan xulosalar va amaliy tavsiyalarni taklif etishi bilan ajralib turadi.

Mazkur ish natijalari oliy ta’lim muassasalari, ilmiy tashkilotlar va grant siyosatini ishlab chiquvchi institutlar uchun metodik asos bo‘lib xizmat qilishi mumkin hamda yosh tadqiqotchilarni qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan davlat siyosatini yanada takomillashtirishga hissa qo‘shadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1.O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. “O‘zbekiston – 2030” strategiyasi. — Toshkent, 2023. (Yoshlar, ilm-fan va innovatsion rivojlanish bo‘yicha strategik asos sifatida foydalanildi).

2.O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi. Oliy ta’lim tizimini rivojlantirish konsepsiyasi. — Toshkent, 2022.

(Grant tizimi va yosh tadqiqotchilarni qo‘llab-quvvatlash bo‘yicha normativ asos).

3.UNESCO. Science, Technology and Innovation Policy Review. — Paris, 2021. (Xalqaro tajriba va grant tizimining institutsional ahamiyati tahlilida foydalanildi).

4.OECD. Supporting Young Researchers: Policies and Practices. — Paris, 2020. (Yosh tadqiqotchilar uchun grant ekotizimi va mentorlik modeli bo‘yicha asosiy manba).

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

5.Altbach, P. G., Salmi, J. The Road to Academic Excellence: The Making of World-Class Research Universities. — Washington: World Bank, 2011. (Grantlar va ilmiy salohiyat o‘rtasidagi bog‘liqlikni asoslashda foydalanildi).

6.Merton, R. K. The Sociology of Science: Theoretical and Empirical Investigations. — Chicago: University of Chicago Press, 1973.

(Ilmiy motivatsiya va akademik rag‘batlantirish nazariyasi asosida).

7.Creswell, J. W. Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches. — London: SAGE Publications, 2018.

(Tadqiqot metodologiyasini asoslashda foydalanildi).

8.Ryan, R. M., Deci, E. L. Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions // Contemporary Educational Psychology. — 2000. (Grantlarning motivatsion ahamiyatini tahlil qilishda foydalanildi).

9.Қодиров, А. А. Илмий тадқиқот методологияси. — Тошкент: Fan, 2019. (Mahalliy metodologik yondashuvlarni asoslashda foydalanildi).

10.Abdurahmonov, Q. Yoshlar va ilm-fan: zamonaviy muammolar va istiqbollar // Oliy ta’lim muammolari jurnali. — Toshkent, 2021.

(O‘zbekiston sharoitida yosh tadqiqotchilar muammolarini yoritishda foydalanildi).